

maradtak pl. Tolna megye XVIII. századi benépesedéséről, a Mercy család telepítési akcióiról, a Tolna megyei református egyházközségek történetéről, a sárközi földrajzi nevekre vonatkozó történeti adatokról.) Publicisztikai igényű írásai egy lendületből, lényegi javítás nélkül papírra vetett fogalmazványai azt bizonyítják, hogy megfogalmazásbeli, stílusi gondjai semmiképpen sem lehettek. A Közérdek című újság főmunkatársaként is feltűntette, s igen sok, név nélkül közölt, helytörténeti és néprajzi információ megfogalmazójának őt valószínűsíthetjük. Mi bénította tehát, ha tudományos igényű dolgozatot akart megformálni?

A fentiek elsősorban pszichológiai – de nyilván gazdasági-társadalmi, (hiszen, hátha úgyszem volt mód a publikálásra?) – hátterének tüzetes felderítése azonban már más dolgozat témája lenne.

Szilágyi Miklós

Medgyessy Ferenc hősi emlékműve Sárospatakon

Sárospatak méltó emléket akart állítani az I. világháborúban meghalt csaknem kétszáz katonájának, ezért határozta el az emlékmű elkészíttetését. A szoborbizottsági elnök a pénzügyítés eredményéről a városi képviselőtestületi ülésen 1934. március 2-án számolt be „hogy társadalmi úton eddig 4968 pengő folyt be... a Bizottság 8000 Pengőben javasolja a létesítendő emlékmű költségeit.” Kivitelezési ajánlása pedig: „... Az emlékmű helyéül a Mudrány utcának a Rákóczi utcába való betorkolása, az a háromszög alakú terület állapították meg, mely a déli saroknak egyenes vonalú levágás által keletkezik... kivételre fogadtassék el a Medgyessy Ferenc budapesti szobrászművészől származó... kicsinyített alakban és rajzban bemutatott mű, mely egy 6 méter hosszú és 3 méter magas rusztikusan kiképzett faragott kő falazatból áll, s mely az említett utcasarkot elmetező egyenes vonalban épül és mindkét oldalon egy-egy faragott kő oszloppal csatlakozik a régi kerítésvonalhoz. A falazat két szárnyán egy-egy márványtábla volna rozettákkal felerősítve s a táblán Sárospatak hősi halottainak neve lenne megörökítve. A falazat középső része két lépcsővel 50 cm mélyen visszalép, amelyben a kicsinyített szoboralakban bemutatott egy koszorút kötő magyarruhás leány bronzból öntött életnagyságon felüli alakja áll, s az egész mű előterét egy félkör alakban alacsony kerítéssel elhatárolt előkert képezi.”

A kivitelezésre vonatkozó javaslat, a terv ellen több felszólalás történt. Kifogásolták, hogy a „leányalak nem kifejező”, „katonalak kívántatik”, mások az elhelyezési területet nem találták megfelelőnek, a katonai laktanya melletti téren szerették volna elhelyeztetni.

Az 1934. okt. 9-i ülésen úgy döntöttek, hogy Dr. Medgyessy Ferenc szobrásztól az emlékműhöz egy katonaalakot, egy mintát kérnek. A művész ezt a katonaalakot rajzban el is készítette, elküldte és már november 23-án testületi ülésen megnézhetők. Így a megrendelők és a művész között megállapodás jött létre, a főalak egy kézigránátoló dobó katona lett. December 12. előtt a következő szerződésben rögzítették a feltételeket:

„Szerződés, mely egyrésztől Sárospatak nagyközség képviselőtestülete, másrésztől Medgyessy Ferenc szobrászművész budapesti lakos között a hősi emlék felállítása tárgyában az alábbi feltételek mellett kötöttet: 1. Medgyessy Ferenc szobrászművész kötelezi magát, hogy a bemutatott és a sárospataki szoborbizottság által kiválasztott terv és fénykép szerinti emlékművet, az országos képzőművészeti tanács hősi emlékbizottságának jóváhagyása után Sárospatak község részére elkészíti. 2. A terv szerint a hősi emlékmű alépitménye és falazata világossárga színű szerencsi nyers kőből készül. A két oldalsó pilléren lévő írástáblák ruszkiai márványból, bronzrozettával ellátott csavarokkal erősítettnek fel. A cirka 200 hősi halott neve ékveséssel, valódi laparany aranyozással, avagy platinázással készül. Az emlékmű főalakja a szerződés mellékletét képező fénykép szerint katonaalak, mint életnagyságon felüli szobor a legjobb bronzból öntve, cizellálva és patinázva készül. 3. Az emlékmű teljesen készen, elsőrangú kivitelben Sárospatakon átadva 8000 P. azaz Nyolcezer pengőbe kerül. 4. Fizetési feltételek: 1. részlet: 1600 pengő a szerződés jogerőségekor. 2. részlet: 1700 P. a teljesen kész agyagmintának a 247000/1924. B. M. sz. körrendeletben előírt hivatalos bírálóbizottság jóváhagyása és ezen okmány megküldése után. 3. részlet: 1700 P. az emlékmű teljesen kész átadásakor. 4. részlet: 1000 P. legkésőbb 1935. évi december hó 31-ig. 5. részlet: 2000 P. részletfizetés legkésőbb 1936. évi január hó 31-ig. 5. Az emlékművet tartozik a vállalkozó szobrászművész olyan időben teljesen készen átadni, hogy az 1935. évi május hó utolsó vasárnapján, mint hősök napján leleplezhető legyen. 6. Az emlékmű felépítése felett a felügyeletet a képviselőtestület által választott bizottság gyakorolja, mely bizottság hatáskörébe tartozik a mű lényegét nem

értintő kérdés intézése. 7. Az emlékműért Medgyessy Ferenc szobrászművész jelen szerződés aláírásával 30 (harminc) évig jótállást vállal, erőhatalmak esetét kivéve. 8. A jelen szerződésben lefektetett jogügyletből származó minden néven nevezendő kincstári illeték a vállalkozó szobrászművést terheli. 9. A jelen szerződés a vállalkozó szobrászművészre azonnal, a községre azonban csak a törvényhatósági jóváhagyás után válik kötelező erejűvé. 10. Peres eljárás esetén a budapesti Központi kir. Járásbíróság kizárólagos illetékessége köttetik ki. Kelt Sárospatakon, 1934. évi december hó. Medgyessy Ferenc szobrászművész. A község képviselőtöbbségében: Dr. Izsó Bertalan bíró, Rátz Jenő főjegyző." Az eredeti szerződésre rávezetve: „Elfogadtatott és jóváhagyott Sárospatak nagyközség képviselőtestületének az 1934. évi december hó 12-én tartott közgyűlésében hozott 101. kgy. határozatával. Sárospatakon 1934. évi december hó 13-án Rátz Jenő főjegyző". Rávezették a megyei jóváhagyást is.: „Jóváhagyott 594/1935. Zemplén Vármegye Törvényhatóságának Sátoraljaújhelyben 1935. évi február hó 11-én tartott kisgyűlésében. Bernáth Aladár alispán."

A terv a község lakosságának tetszésével és meglegedésével találkozott, elhelyezése is maradt az eredeti, hiszen „... a főiskola monumentális épülete, a főiskolai park, mint környezet alkalmas a művészi összhatás érvényesülésére... ez a hely bármely irányból jövő idegenforgalomnak a központjában fekszik."

1935. július 23-án a művész az alábbi meghatalmazást adta a szoborbizottságnak, a pataki kőműveseknek a kivitelezésére:

„Meghatalmazás, melynek értelmében alóírott felhatalmozom a Sárospataki Hősiemlék Szoborbizottságot, hogy az általam vállalt hősi emlék építészeti részének kiviteli munkálatait a rendelkezésre adott tervrajzok és költségvetés alapján Zambon-Nyitrai építési vállalkozóknak kiadják, egyben felkérem a nagybecsű szoborbizottságot, hogy az építés vezetését és ellenőrzését eszközöljék, a vállalkozók kifizetését pedig az én terhemre belátásuk szerint intézzék. Budapest 1935. júl 23. Medgyessy Ferenc szobrász m."

A szobor elkészült és 1935. október 6-án nagy ünnepség keretében adták át.

Dr. Hőgye István

Mikecs László emlékezete

„Bizzunk és tartsunk ki helyünkön, munkával, vággyal: derekabb sorsot, jobb életet tartogat számunkra az idő." Külön bekezdésben ez a mondat a befejezése *Mikecs László: Csángók* című összefoglaló, sommázó kötetének. Az egybefüggő szöveg utolsó lapján, a 329. oldalon írta le ezeket a látónoki szavakat huszonnégy évesen a szerző, Bihardíószegen, egészen pontosan ahogy az útravaló előszavát végzi: „Diószegi szőlőhegy, 1941 nyárelő" idején!

Az Érmellék gazdag televénye küldte őt is, miként *Adyt* és *Kazinczyt* Az észak-bihari dombok, lapályok gyümölcsérlelő gazdasága. Népeinek legértékesebb tulajdonságaival vétezetten érkezett már kisdíáként az Alföldre, Ceglédre, majd Aszódra, ahol gimnáziumi tanulmányait végezte. 1935-ben az aszódí evangélikus Petőfi gimnáziumban érettségizett kitüntetéssel. *Mályusz Elemér* professzor volt érettségijén az egyik prezidense (a kormány képviselője), s nyilván az ő támogatásával már elsőéves bölcsészhallgatóként, a II. félévben bejutott az Eötvös Kollégiumba, a magyarországi középiskolai tanárképzés fellegrárába. Visszaveszi ősei megbecsült családi nevét – a „magyarosított" Mikecs-ről ismét *Mikecs-re* és rövidre mért hátralevő esztendeiben ezen a néven vonult be a magyar művelődés történetébe, sőt, halhatatlanjai sorába! Az 1940-ben megjelent Románia című kötete után, 1941-ben – ismétlem – 24 évesen tette le a nemzeti művelődés asztalára fő művét, a már fentebb megnevezett *Csángók* című vaskos kötetét.

Ezt követően is szakadatlanul dolgozott. Egészen fiatalon: kolozsvári „gyakorló gimnáziumi" tanárként – tehát nem hivatásos kutatóként – folytatta ezután is mintegy „versenyt az esztendőkkel!" tudományos munkásságát. 1944-ben két munkája is napvilágot látott az EME (Erdélyi Múzeum Egyesület) kiadásában Tudománytörténeti vonatkozású dolgozatai közül az utolsó (A moldvai katolikusok 1646–47. évi összeírása) nyomdai datálása már valóban válságos időkre esik: 1944. szeptember 15-i sajtó keltezéssel! Bevezetőben idézett soraiiban vallottakkal volt tehát azonos – helytállása is! Élete, munkássága, hűsége, embersége, készülődése egy kimagaslóan tudományos életpályára már mostanság – 1944-ben – is kivételesen beváltott ígéret volt a valóságban. Ki hitte volna, hogy az utolsóként nyomtatott betűk dátuma után, nem is egészen két és fél hónap múlva – már halott?! A messiási Tagarog-ban, hadifogságban pusztult el élete 27. esztendejében – 1944. december 2-án! Csupán valamivel volt idősebb Petőfinél! Csak ámulni tudunk alkotásai mennyiségén és mélységén. Igényessége, értékelése maig érvényes voltán és időszerűségén! „... marxista tájékozottságú kritikai gondolkodásá"-i Szabó T. Attila már 1945-ben kiemelte.